

Крім того, необхідно популяризувати медіаційні практики та реальний доступ до них, зокрема в справах з недотриманням умов договору між сторонами. В умовах карантину вже декілька медіаційних груп впроваджують консультування он-лайн, відпрацювання медіаційних навичок он-лайн та ін.

Ткалич Максим Олегович,
*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права
Запорізького національного університету*

ВИКОНАННЯ КОНТРАКТНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У СПОРТІ В ПЕРІОД СВІТОВОЇ ПАНДЕМІЇ COVID-19: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Світова пандемія COVID-19 завдала потужного удару по всіх сферах життєдіяльності людства. Не стала винятком й сфера спорту. Практично всі спортивні змагання на планеті, починаючи з Олімпіади 2020 у Токіо і чемпіонату Європи з футболу 2020, і закінчуючи національними чемпіонатами (крім Білорусі) з початком пандемії були скасовані або відтерміновані, що не має прецедентів за всю історію сучасного спорту.

Окрім скасування спортивних змагань, наразі зупинено й будь-який тренувальний процес. Отже, ситуація, що склалася, вимагає негайного вирішення цілого масиву проблем приватно – правового характеру. Зокрема, головним є питання виконання контрактних зобов'язань спортивними клубами і спортсменами.

Оскільки найбільш популярним у світі видом спорту, без перебільшення, є футбол, варто проаналізувати питання виконання контрактних зобов'язань на прикладі футболу. Отже, 7 квітня 2020 року ФІФА видала циркуляр № 1714 під назвою «COVID-19 Football Regulatory Issues» [1], в якому федерація надала рекомендації щодо особливостей врегулювання проблемних відносин у футболі в період пандемії. Головні питання, які розглядалися в зазначеному циркулярі, стосувалися упорядкування таких проблемних аспектів: «терміни дії контрактів, що закінчуються в період карантину, і нові контракти (тобто ті, які вже підписані і повинні розпочатися в період карантину); контракти, які не можуть бути виконані належним чином; порушення термінів переходів гравців («трансферні вікна»).

Отже, важливим аспектом, який буде впливати на виконання учасниками відносин у сфері спорту своїх контрактних зобов'язань є визнання ФІФА наявності форс-мажорних обставин. Втім, у своєму циркулярі ФІФА зазначила, що його приписи носять рекомендаційний характер. Відповідно, ймовірним є

ризик судового оскарження порушень контрактних зобов'язань на підставі приписів ФІФА.

При цьому, варто наголосити, що сама концепція форс-мажору є поширеною у різних юрисдикціях. Зокрема, вона визнається швейцарським правом, яке є застосовним правом для вирішення суперечок у футболі, оскільки штаб-квартира ФІФА розташована саме у Швейцарії.

Згідно з трактуванням Швейцарського федерального суду концепція форс-мажору може бути визначена таким чином: «Форс-мажор має місце при настанні надзвичайної та непередбачуваної події, що сталася поза сферою впливу особи і така подія є непереборною для особи» (справа № 2С_579/2011) [2].

З іншого боку, сам факт наявності непередбачуваної і непереборної події не відмінняє необхідності виконувати свої контрактні зобов'язання.

Зокрема, судова практика CAS вказує на те, що поняття непереборної сили не застосовується, якщо сторона надала докази вини іншої сторони в невиконанні зобов'язань. Іншими словами, форс-мажор, швидше за все, не буде визнаний судом у тому випадку, якщо виконання зобов'язання є неможливим у зв'язку із наявністю, крім форс-мажору, інших причин невиконання зобов'язань.

Крім того, сторона, яка посиляється на форс-мажор, повинна представити конкретні факти, які заважали їй виконати свої зобов'язання.

З іншого боку, в практиці CAS є випадки, коли певні обставини самі по собі визнавалися форс-мажорними. Наприклад, громадянська війна в Єгипті, внаслідок якої спортивний сезон 2012/2013 років не був завершений, і яка завадила клубам виконати повністю або частково свої договірні зобов'язання, розглядалася арбітражем як подія непереборної сили. CAS заявив, що ця подія перебувала поза контролем сторін; сторони не могли передбачити настання такої події при укладенні контракту; такої обставини не можна було уникнути чи її подолати; така обставина не залежить від вини жодної зі сторін контракту. Відповідно, клуби були звільнені від подальшого виконання своїх зобов'язань.

Таким чином, визнання обставин форс-мажорними дійсно має ключове значення для виконання учасниками відносин у сфері спорту своїх контрактних зобов'язань у період пандемії. Втім, саме по собі визнання обставин форс-мажорними не є достатнім для звільнення сторін від відповідальності за невиконання своїх контрактних зобов'язань або для звільнення від виконання зобов'язань повністю. У кожному конкретному випадку суд буде з'ясовувати, чи сторона контракту виконала все можливе, щоб належним чином виконати свої зобов'язання і чи не існує вини такої сторони у невиконанні зобов'язань.

Застосовуючи концепцію форс-мажору у нинішніх умовах, слід зазначити, що пандемія COVID-19 визнається форс-мажором FIFA, CAS і більшістю держав світу. Проте остаточне рішення по кожному контракту, у випадку виникнення претензій сторін контракту, буде прийматися судом індивідуально, виходячи з конкретних обставин справи. При цьому, сторона, яка посилається на наявність форс-мажорних обставин, повинна буде довести кожную обставину, на яку вона посилається, та обґрунтувати необхідність недотримання принципу «*pacta sunt servanda*».

Корисними є також рекомендації ФІФА щодо алгоритму дій у випадку, якщо спортивні контракти закінчуються в період пандемії. При цьому, залишається невизначеною ситуація з термінами проведення спортивного сезону. У випадку, якщо сезон буде продовжено після завершення карантинних заходів, неодмінно виникатимуть спори між спортсменами і клубами, адже формально контракти багатьох спортсменів вже закінчаться до того моменту. З іншого боку, виконання спортсменами своїх зобов'язань перед клубами, з якими контракти підписані і набуття чинності яких припадає на період карантину, буде неможливим.

У такому випадку ФІФА рекомендує клубам завершувати сезон у колишніх складах. Щодо взаємних претензій, ФІФА рекомендує спортсменам і клубам проявити взаємне порозуміння і знайти компроміс. У своїй заяві від 17 березня 2020 р. ФІФА пояснила, що провідними принципами для вирішення суперечок мають бути співробітництво, взаємоповага та взаєморозуміння.

Звичайно, що суди візьмуть до уваги рекомендації ФІФА, проте рішення судів можуть бути абсолютно непередбачуваними.

ФІФА також надало свої рекомендації щодо особливостей виконання контрактних зобов'язань клубами в контексті виплати спортсменам винагороди (заробітної плати). Рекомендація в цьому випадку також полягає у необхідності пошуку компромісів, з урахуванням приписів чинного національного законодавства. У тому ж випадку, якщо згоди досягти не вдається і національне законодавство не вирішує подібні питання, ФІФА адресує вирішення подібних спорів своїм органам з вирішення спорів (DRC – DISPUTES RESOLUTION CHAMBER – Палата з вирішення спорів; та PSC – PLAYER'S STATUS COMMITTEE – Комітет по статусу гравців), які мають вирішити спір виходячи з наступних принципів: чи намагався клуб досягти взаємної згоди зі своїм гравцем; яке саме економічне становище клубу; пропорційність будь-яких змін до договору; чистий дохід гравця після внесення змін до договору; рішення стосувалося цілої команди або лише конкретних працівників.

При цьому, якщо подібні справи будуть розглядатися судами, то існує велика ймовірність, що зниження клубами зарплати гравців, з урахуванням всіх індивідуальних обставин, буде визнане обґрунтованим.

У країнах прецедентного права на такий випадок існує доктрина «марності договору», згідно з якою договірні зобов'язання припиняються у випадку настання кардинальних і непередбачуваних змін зовнішніх умов. Щодо континентальної системи права, то поряд з інститутом форс-мажору, деякі країни також мають у своєму законодавстві подібні норми.

Наприклад, ст. 119 (1) Швейцарського кодексу про зобов'язання [3] передбачає, що «зобов'язання вважається погашеним, якщо його виконання стає неможливим через обставини, які не мають стосунку до зобов'язання».

FIFA вже повідомляє, що низка клубів повідомили своїх гравців, що через спалах вірусу COVID-19 їм буде виплачена лише частина щомісячної винагороди. Така позиція обґрунтовується неможливістю виконання зобов'язань з оплати послуг гравців у зв'язку із зовнішніми непереборними обставинами.

З пункту 1 статті 6 RSTP [4] випливає, що гравці можуть бути зареєстровані лише протягом одного з двох річних періодів реєстрації, визначених відповідною асоціацією. Відповідно до статті 5.1 Додатка 3 до RSTP, дата початку та закінчення періодів реєстрації повинні бути введені принаймні за 12 місяців до набрання ними чинності. Однак національні асоціації мають право та можуть змінювати або змінювати ці дати у випадку виняткових обставин до початку такого періоду реєстрації.

Щодо порушення строків здійснення трансферів («трансферних вікон»), то ФІФА виходить з того, що такі строки можуть бути змінені у зв'язку з непереборними обставинами. Зокрема, відповідно до додатку 3 до Регламенту зі статусу і переходах гравців (RSTP) дата початку та закінчення періодів реєстрації повинні бути введені в дію принаймні за 12 місяців до набрання ними чинності. Однак національні асоціації мають право та можуть змінювати ці дати у випадку виняткових обставин до початку такого періоду реєстрації.

Більше того, ФІФА визнає, що за нинішніх обставин гравець може бути зареєстрований в іншому клубі в будь-який час, навіть поза межами дії «трансферних вікон».

Таким чином, можемо резюмувати, що в умовах невизначеності, зумовленої світовою пандемією COVID-19, ФІФА спробував врегулювати деякі проблемні аспекти, пов'язані з виконанням контрактних зобов'язань клубами і спортсменами. Втім, навіть сама організація зазначила, що її приписи носять рекомендаційний характер. Крім того, звертають увагу чисельні відсилання до національного законодавства. При цьому, така позиція не є зрозумілою, адже

CAS неодноразово зазначав, що для відносин у сфері футболу пріоритетними є саме локальні норми ФІФА та інших футбольних організацій.

Отже, сам по собі аналіз ситуації з боку ФІФА та напрацювання відповідних рекомендацій є корисним. Проте, видається, що «половинчастість» позиції ФІФА в питанні обов'язковості її приписів та відсилання до національного законодавства призведе до істотного збільшення кількості судових спорів.

Втім, видається, що останнє слово у вирішенні безлічі спорів у сфері спорту, які вже виникають і будуть лише збільшуватися у майбутньому, залишиться за судами. І треба пам'ятати, що таких судів також багато, вони знаходяться в різних юрисдикціях, і послуговуються різними нормами права, так само як нормами м'якого права.

ЛІТЕРАТУРА:

1. COVID-19 Football Regulatory Issues. URL: <https://www.fifa.com/who-we-are/news/fifa-guidelines-to-address-legal-consequences-of-covid-19>;
2. Рішення Швейцарського федерального суду у справі № BGer 2C_579/2011 vom 21.07.2011. URL: https://www.servat.unibe.ch/dfr/bger/2011/110721_2C_579-2011.html;
3. Federal Act on the Amendment of the Swiss Civil Code (Part Five: The Code of Obligations) of 30 March 1911 (Status as of 1 January 2020). URL: <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19110009/index.html>;
4. REGULATIONS ON THE STATUS AND TRANSFER OF PLAYERS <https://resources.fifa.com/image/upload/regulations-on-the-status-and-transfer-of-players-june-2019.pdf?cloudid=ao68trzk4bbaezlipx9u>.

Токарева Віра Олександрівна,

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права,
Національний університет «Одеська юридична академія»*

ТВОРЧИСТЬ КНР: ВІД ЗАПОЗИЧЕННЯ ДО РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙ

Достеменно не відомі чинники, які впливають на рівень розвитку інновацій в суспільстві. Економіка і виробництво сучасного КНР відомо завдяки широкому виробництву контрафактної продукції і імітації: від автомобілів, одягу, техніки, комп'ютерів, фармацевтичних препаратів, до цілих європейських міст, селищ [1].

Поширена думка, що в КНР не проводиться розробка інноваційних технологій і відсутнє законодавство яке б забезпечувало належну охорону інтелектуальної власності, необхідне для зростання інвестицій в інновації.